

Дорогіх Оксана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID: 0000-0002-5351-7658

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття призначена дослідженню процесу Європейської інтеграції України, яка має певні особливості. Розглянуто питання, які необхідно вирішувати з позицій активного спілкування та діалогу з міжнародними фінансовими інститутами, як гарантими входження України до Європейського Союзу, а також правові аспекти європейської інтеграції, особливості права Європейського Союзу, європейських правових стандартів, організаційно-правового механізму Європейських Співтовариств, формування організаційних принципів, притаманних їх інституційному механізму. Визначено переваги та недоліки сучасного стану інтеграційних процесів в Україні.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційні процеси, Європейський Союз, право Європейського Союзу, міжнародне право, міжнародні економічні угоди.

Dorohikh Oksana

PhD in Law, Associate Professor;

Associate Professor of the Department for Constitutional, Administrative and International Law of the Kiev Institute of Intellectual Property and Law of the National University of “Odessa Law Academy”

ORCID: 0000-0002-5351-7658

LEGAL BASIS OF THE UKRAINE’S EUROPEAN INTEGRATION

The article presents the study of the Ukraine’s European integration process, which has certain peculiarities. The issues have been considered that must be

solved from the point of view of active communication and dialogue with the international financial institutions, as guarantors of the Ukraine's accession to the European Union, as well as the legal aspect of the European integration, the peculiarities of the EU, the European legal standards, the organizational and legal mechanism of the European Communities, formation of the organization principles appropriate to their institutional mechanism. The advantages and disadvantages of the current state of the Ukraine's integration processes have been identified.

Key words: integration, integration processes, the European Union, the EU law, international law, international economic agreements.

Постановка проблеми. Інтеграція до європейського співтовариства є стратегічним курсом України. Європейський вибір нашої держави відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами, економічного розвитку, соціального та інтелектуального прогресу.

Євроінтеграція для України – це шлях залучення іноземних інвестицій, модернізаційного та інноваційного розвитку економіки підвищення конкурентоздатності національного товаровиробника, вихід на внутрішній ринок Європейського Союзу.

Відносини з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації це можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних відносин.

Одним з визначальних факторів, що надає стабільності функціонуванню і розвитку Європейського Союзу, є його правова організація, що становить якісно нову форму перш за все економічної інтеграції держав, за рівнем якої у світі їй немає аналогів.

Це новий правовий порядок, що відрізняється як від міжнародного правопорядку, так й від внутрішнього правопорядку держав. Він є синтезом взаємодії відповідних норм міжнародного права, правових приписів та юриспруденції Євросоюзу.

Актуальність теми. У зв'язку з визначенням Україною стратегічної мети – інтеграції до Європейського Союзу, включаючи членство в цьому міжнародному об'єднанні, важливим завданням є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до права

Європейського Союзу, що зумовлює реформування правової системи України в цілому.

Цей процес, серед іншого, передбачає повномасштабне реформування правової системи України на основі принципів та стандартів, що утвердилися на загальноєвропейському рівні на основі сучасного демократичного міжнародного права в результаті діяльності європейських регіональних міжнародних організацій.

Саме цим обумовлено той факт, що входження нашої держави до європейського правового простору визначається внутрішніми нормативними актами України як необхідна умова інтеграції України до Європейського Союзу та інших європейських структур.

Ступінь дослідження. Українська наука лише з середини 90-х років минулого століття стала досліджувати правові проблеми, пов'язані з функціонуванням європейських організацій, в тому числі Євросоюзу.

Вчені досліджували теоретичні проблеми сучасного розвитку міжнародного права та управління міжнародними економічними відносинами. Це праці В. Н. Денисова, М. В. Буроменського, О. Ф. Висоцького, В. І. Євінтова, В. Ф. Опришка, М. О. Баймуратова, Л. Д. Тимченка, К. К. Сандровського, В. А. Василенка, А. З. Георгіці, В. І. Кисіля, А. С. Довгерта, Н. Р. Малишевої, В. Г. Буткевича, С. В. Шевчука, Г. Є. Бувайлика, А. С. Філіпенка, О. І. Шниркова. Результати їх досліджень дають можливість отримати більш чітке уявлення про особливості правового регулювання світових економічних процесів і місце в них європейської економічної інтеграції.

Проте, питання ролі та місця права Європейського Союзу в правовому регулюванні економічних відносин з третіми країнами лише частково висвітлювались в українській літературі з міжнародного права та права європейських інтеграційних організацій.

Залишилася поза межами досліджень українських вчених й важлива проблема впливу права Європейського Союзу на внутрішнє право інших країн, в тому числі на право України.

Метою статті є здійснення аналізу важливості процесів практичного використання правових інститутів та «європейських стандартів» в різних сферах правового регулювання, актуальності

питань гармонізації законодавства України із правовими нормами Європейського Союзу, зокрема, та європейської інтеграції в цілому, обумовлюють необхідність повного і всебічного дослідження цих проблем як у практично-прикладному, так і в загальнотеоретичному аспектах.

Виклад основного матеріалу. Процеси розширення Європейського Союзу призводять до того, що його право поступово, закономірно, об'єктивно впливає на правові системи сусідніх держав, в тому числі й України, як держави, що вступила у тісне і перспективне співробітництво з Європейським Союзом.

Передумовами вступу до Європейського Союзу є створення демократичних основ для функціонування і подальшого розвитку громадянського суспільства державою-претендентом, формування та впровадження принципів правової держави, реформування нормативно-правової та інституційної складових національної правової системи.

Процес інтеграції України до Європейського Союзу розпочався із набуттям нашою країною незалежності, що обумовило необхідність створення у внутрішньому правопорядку держави відповідних правових приписів для його здійснення.

В Україні створена відповідна правова база та інституційна система, яка включає як центральний орган виконавчої влади (Міністерство юстиції), так і посадових осіб, які і визначають процеси правової інтеграції України до Європейського Союзу.

Європейський вибір України, зокрема, полягає у всебічному входженні правової системи нашої держави до європейського правового простору, її адаптації до європейських правових стандартів, і саме за цими напрямками повинна відбуватись правова реформа в нашій державі.

Євроінтеграція передбачає реалізацію нашою державою наступних завдань:

- по-перше, гармонізація національного законодавства із законодавством Європейського Союзу;
- по-друге, створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом;

– по-третє, впровадження безвізового режиму з країнами Європейського Союзу.

У сучасних умовах жодна країна не може виключитися із процесу всезагального світового економічного розвитку. Інтеграційні прагнення держав повинні здійснюватися з метою підвищення конкурентоздатності національної економіки і добробуту громадян, досягнення гармонізації взаємозв'язку соціальних інтересів. На наш погляд, економічні та тактичні завдання, які стосуються євроінтеграції України повинні враховувати досвід інших країн.

Проте слід зауважити, що економіка будь-якої країни світу має свої особливості, а інтеграційні процеси характеризуються індивідуальністю та неповторністю.

Процес економічної інтеграції відбувається тоді, коли дві або більше країни об'єднуються разом для створення ширшого економічного простору з метою забезпечення кращих умов торгівлі, збільшення розмірів ринку, використання ефекту масштабу виробництва (для країн з малою ємністю національного ринку), розширення торгівлі паралельно з поліпшенням інфраструктури, поширення передових технологій, стимулювання конкуренції.

Необхідно зазначити, що стратегію інтеграції України до Європейського Союзу затверджено ще Указом Президента України від 11 червня 1998 року №615/98 відповідно до якої визначено основні напрями співробітництва України з Європейським Союзом – організацією, яка в процесі свого розвитку досягла високого рівня політичної інтеграції, уніфікації права, економічного співробітництва, соціального забезпечення та культурного розвитку.

Основними напрямами інтеграційного процесу є:

– адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, забезпечення прав людини, яка полягає у зближенні із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках Європейського Союзу і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах – членах Європейського Союзу;

– економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною і Європейським Союзом, які полягають у лібералізації і синхронізованому відкритті ринків ЄС та України, взаємному збалансуванні торгівлі, наданні на засадах взаємності режиму сприяння інвестиціям з ЄС в Україну та українським експортерам на ринках ЄС, запровадженні спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників;

– інтеграція України до Європейського Союзу у контексті загальноєвропейської безпеки, яка ґрунтується на тому, що розвиток і зміцнення Європейського Союзу поглиблюють загальноєвропейську безпеку в усіх її вимірах;

– політична консолідація та зміцнення демократії, яка передбачає неухильне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери відносин між Україною та ЄС та спрямована на: а) гарантування політичної стабільності як в Україні, так і на всьому Європейському континенті, б) забезпечення мирного розвитку та плідного співробітництва всіх європейських націй, в) зміцнення демократичних засад в українському суспільстві;

– адаптація соціальної політики України до стандартів Європейського Союзу, полягає у реформуванні систем страхування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення, політики зайнятості та інших галузей соціальної політики відповідно до стандартів ЄС і поступовому досягненні загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і захисту населення;

– культурно-освітня і науково-технічна інтеграція займають особливе місце, зумовлене потенційною можливістю досягти вагомих успіхів у інтеграційному процесі саме на цих напрямках. Вони охоплюють галузі середньої і вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери;

– регіональна інтеграція України, яка передбачає встановлення і поглиблення прямих контактів між окремими регіонами України та державами – членами і кандидатами у члени ЄС, їх розвиток у визначених у цій Стратегії напрямках для поступового перенесення основної ваги інтеграційного процесу з центральних органів виконавчої влади на регіони, до органів місцевого самоврядування, тери-

торіальних громад і, зрештою, якнайширшого залучення громадян України;

– галузева співпраця, яка являє собою координацію і взаємодію між Україною та Європейським Союзом у конкретних галузях і сферах господарської діяльності;

– співробітництво у галузі охорони довкілля, є визнаним пріоритетом державної політики і предметом підвищеної уваги громадськості в європейських державах, одним з головних напрямів діяльності Європейського Союзу і актуальною проблемою для України, зумовленою не лише наслідками аварії на ЧАЕС, але й загальним станом довкілля в Україні.

Підтверджуючи незворотність курсу України на європейську інтеграцію, метою якої є набуття членства в Європейському Союзі, реалізуючи євроінтеграційні прагнення народу України, наша країна визнала за необхідне вжити заходів, необхідних для укладення та виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і його державами-членами, з іншої сторони, зокрема активувати підготовку Програми її імплементації та створення національної системи координації цієї діяльності.

Вжити заходів щодо завершення виконання I (законодавчого) етапу Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, зокрема:

1) завершити виконання завдань щодо запровадження біометричних проїзних документів, вирішення питання про надання безоплатної медичної допомоги особам, які звернулися за міжнародним захистом в Україні, а також в частині визначення додаткового і тимчасового захисту, приведення інституційної складової захисту персональних даних у відповідність до законодавства України;

2) внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України про внесення змін до законодавчих актів України з питань запобігання та протидії дискримінації в Україні, а також з питань реалізації державної антикорупційної політики, які враховуватимуть відповідні рекомендації, викладені у Третньому звіті Європейської Комісії щодо виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Єв-

ропейським Союзом візового режиму для України від 15 листопада 2013 року;

3) протягом одного місяця після прийняття Європейським Союзом рішення про перехід України до II етапу виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України внести в установленому порядку на розгляд Президента України деталізований план дій щодо завершення виконання цього Плану, узгоджений із Стороною Європейського Союзу.

Крім того активізувати переговори з Європейським Союзом щодо збільшення обсягів секторальної бюджетної підтримки, що надається Україні, у тому числі допомоги з впровадження майбутньої Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і його державами-членами, з іншої сторони, з використанням інструментів передвступної допомоги Європейського Союзу країнам-кандидатам та забезпечити якнайшвидше укладення Угоди між Україною та Європейським Союзом про Спільний авіаційний простір, вжити заходів, необхідних для посилення регіонального та прикордонного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Ці та інші норми закріплено у Постанові Верховної Ради України від 13 березня 2014 року № 874-VII.

Висновки. Як бачимо на сучасному етапі Україна співпрацює з Європейським Союзом на партнерських засадах, формуючи передумови для поступового входження до європейської спільноти. Наближення до стандартів ЄС потребує комплексних інституційних, політичних, соціально-економічних і гуманітарних реформ. У стратегічному плані цей процес можна розглядати як позитивний.

З огляду на викладене необхідно спільно з Європейським Союзом відшукати взаємоприйнятні механізми, що здатні зберегти та розвинути позитивну динаміку довгострокових торговельно-економічних та політичних відносин.

Євроінтеграція є шансом для України остаточно перетворитися на стабільну державу, що володіє незаперечними перспективами на майбутнє. В результаті вступу до ЄС найбільших переваг Україна зможе отримати в економічних та політичних зв'язках її залучен-

ням до співтовариства, яке активно та успішно акумулює досвід усіх своїх членів з метою досягнення надійної колективної міжнародної безпеки, ефективного використання ресурсів та потенціалу країн в економічній і фінансовій сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. Київ: КНЕУ, 2005.

2. Матроні Л., Гащицький О. Стан зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу. Україна на шляху європейської інтеграції. Науково-практичний збірник матеріалів. Київ: Мінекономіки України, CDG, 2007. С. 81-87.

3. Еллан М., Іванов І. Розширення Євросоюзу: сценарій, проблеми, наслідки. Україна на шляху європейської інтеграції. Науково-практичний збірник матеріалів. Київ: Мінекономіки України, CDG, 2009. С. 39.

4. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/615/98>.

5. Про забезпечення діяльності Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 05.07.2003 № 573/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2003>.

6. Про державні програми з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки: Указ Президента України від 13.12.2003 № 1433/2003/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433/2003>.

7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.03.2013 № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2013-%D1%80>.

9. Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі: Постанова Верховної Ради України від 13.03.2014 № 874-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18>.

10. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів

REFERENCES

1. Hlobalizatsiia i bezpeka rozvytku. O. H. Bilorus, D. H. Lukianenko ta in. (Eds.). (2005). Kyiv: KNEU [In Ukrainian].
2. Matroni, L., Hashchytskyi, O. (2007). Stan zovnishnoekonomichnykh vidnosyn z krainamy Yevropeiskoho Soiuzu. Ukraina na shliakhu yevropeiskoi intehtratsii. Naukovo-praktychnyi zbirnyk materialiv. Kyiv: Minekonomiky Ukrainy, CDG, P. 81-87 [In Ukrainian].
3. Ellan, M., Ivanov, I. (2009). Rozshyrennia Yevrosoiuzu: stsenarii, problemy, naslidky. Ukraina na shliakhu yevropeiskoi intehtratsii. Naukovo-praktychnyi zbirnyk materialiv. Kyiv: Minekonomiky Ukrainy, CDG, P. 39 [In Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Stratehii intehtratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11 chervnia 1998 roku № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/615/98> [In Ukrainian].
5. Pro zabezpechennia diialnosti Upovnovazhenoho Ukrainy z pytan yevropeiskoi i yevroatlantlychnoi intehtratsii: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 05.07.2003 № 573/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2003> [In Ukrainian].
6. Pro derzhavni prohramy z pytan yevropeiskoi ta yevroatlantlychnoi intehtratsii Ukrainy na 2004-2007 roky: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 13.12.2003 № 1433/2003/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433/2003> [In Ukrainian].
7. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> [In Ukrainian].
8. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi informuvannia ta nalahodzhennia komunikatsii z hromadskistiu z aktualnykh pytan yevropeiskoi intehtratsii Ukrainy na period do 2017 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.03.2013 № 168-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2013-%D1%80> [In Ukrainian].
9. Pro pidtverdzhennia kursu Ukrainy na intehtratsiiu do Yevropeiskoho Soiuzu ta pershocherhovi zakhody u tsomu napriami: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13.03.2014 № 874-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18> [In Ukrainian].
10. Pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 zhovtnia 2017 roku №1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF> [In Ukrainian].